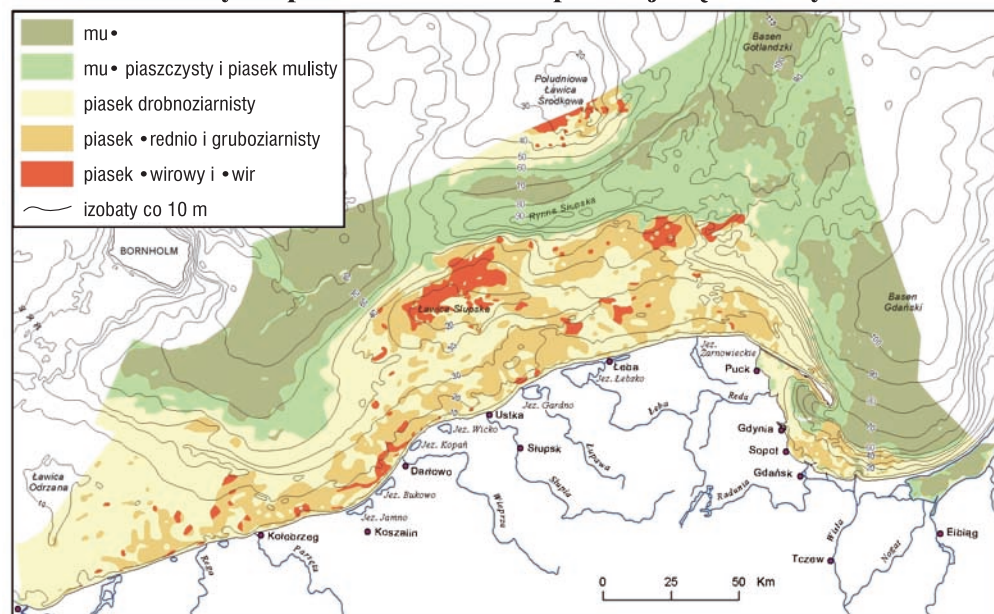

Musze są jednymi z najbardziej zadziwiających twórców natury. Ciekawe wzory, różnorodność barw i kształtów sprawiły, że od dawna wywołują zainteresowanie ludzi. Dzięki niewielkim rozmiarom znakomicie nadają się do utworzenia z nich domowych kolekcji. **Muszla** to zewnętrzny szkielet zwierzęcia o miękkim ciele nazywanego **mięczakiem**. Jest ona zbudowana głównie z węglanu wapnia (CaCO₃), a barwne wzory na powierzchni odzwierciedlają powtarzające się rytmicznie okresy wzrostu. Większość muszli wytwarzają przedstawiciele dwóch gromad mięczaków: **ślimaków** i **małży**. **Ślimaki** mają muszle jednoczęściowe, zwykle spiralnie skrócone (najczęściej prawoskrętnie) z jednym otworem, zamykanym czasami specjalną pokrywką (wieczkiem). Muszle **małży** składają się z dwóch części połączonych po jednej stronie tzw. "zamkiem". Na naszych plażach najczęściej spotykamy, wyrzucone przez fale, muszle małży bałtyckich, takich jak: **sercówka bałtycka**, **rogowiec bałtycki**, **małgiew piaskołaz** i **omulek jadalny**. Miejscami znaleźć można muszle ślimaka **wodożytki pospolitej**. W pobliżu ujścia rzek natrafić możemy również na muszle małży i ślimaków słodkowodnych, na przykład: **blotniarki jajowatej**, **zawójki pospolitej**, **żyworodki rzecznej**, **skójki malarzy** i **racicznicy zmiennej**.

Osady na powierzchni dna w polskiej części Bałtyku

Musze mięczaków morskich

Wodożytką pospolitą (*Hydrobia ulvae*) to najmniejszy ślimak występujący w Bałtyku. Najczęściej występuje na dnie kamienistym lub roślinności dennej. Jej małe muszle (0,3–0,5 cm długości) można znaleźć na brzegu pośród wyrzuconych przez fale glonów.

Sercówkę bałtycką (*Cerastoderma glaucum*) żyje na piaszczystym dnie morza, gdzie głębokość wody nie przekracza 30–35 m, częściowo zagrzebując się w piasku. Jej jasna muszla ma kształt sercowaty z licznymi promienistymi, ciemniejszymi żeberkami. Długość jej nie przekracza 3 cm.

Rogowiec bałtycki (*Macoma balthica*) zagrzebuje się całkowicie w dnie zarówno piaszczystym i mulistym. Występuje do 80 m głębokości wody. Jego płaska, owalna muszelka nie przekracza 2,5 cm długości. Pokryta jest często różową warstewką rogową, szczególnie wyraźną u osobników młodych.

Małgiew piaskołaz (*Mya arenaria*) to największy małż bałtycki. Żyje zagrzebany w piaszczystym lub mulistym dnie, gdzie głębokość morza nie przekracza 30–35 m. Jego krucha, często pokryta szarą powłoką muszla, ma kształt owalny i osiąga do 7 cm długości. **Małgiew piaskołaz** pochodzi z Ameryki. Do Europy został zawleczony bądź w trakcie podróży Kolumba, a być może już w X wieku przez Wikingów.

Omulek jadalny (*Mytilus edulis*) żyje na dnie kamienistym i skalistym, a także na drewnianych i betonowych elementach różnych budowli podwodnych. Występuje do 40–50 m głębokości morza. Jego mięso jest przysmakiem w wielu krajach. Muszla ma zarys trójkąta i jest barwy brązowej lub niebieskiej, często z ciemniejszymi, promienistymi pasami, a jej długość nie przekracza 4 cm.

Musze mięczaków słodkowodnych (plaże okolic ujścia rzek)

Blotniarka jajowata (*Lymnaea peregra*) jest ślimakiem słodkowodnym. Może występować w rejonach ujść rzek, gdzie latem tworzy skupiska na falochronach lub innych obiektach, tuż pod powierzchnią wody. Długość jej muszli nie przekracza 1,2 cm.

Żyworodka rzeczna (*Viviparus viviparus*) to jedyny nasz ślimak żyworodny. Występuje w zbiornikach słodkowodnych, bogatych w roślinność. Jego zielonobrazowa muszla osiąga długość do 5 cm. Wzdłuż jej skrętów biegną trzy wyraźnie ciemniejsze pasy.

Zawójka pospolita (*Valvata piscinalis*) to niewielki ślimak słodkowodny. Jego muszla o kulisto-stożkowatym kształcie ma barwę żółtawą lub zielonkawoszarą. Jej wysokość i szerokość nie przekracza 0,7 cm.

Skójka malarzy (*Unio pictorum*) występuje w rzekach i strumieniach. Jest gatunkiem wyjątkowo długowiecznym. Żyje do 100 lat. Długość jej wydłużonych, lekko nerkowatych muszli dochodzi do 15 cm. Ich strona zewnętrzna jest czarnobrazowa z delikatnie zaznaczonymi liniami przyrostu rocznego. Strona wewnętrzna muszli wyścielona jest masą perłową. Dlatego też muszle te są znanym surowcem jubilerskim wykorzystywanym do produkcji ozdób.

Racicznica zmienna (*Dreissena polymorpha*) żyje zarówno w rzekach jak i jeziorach. Jej, w zarysie trójkątne, muszle są żółtobrazowe z ciemnobrazowymi prążkami. Ich długość nie przekracza 4 cm. **Racicznica zmienna** została zawleczona do Europy z Morza Czarnego i Kaspijskiego około 200 lat temu.

Małe zasolenie Bałtyku, kilkakrotnie mniejsze niż wód oceanicznych, sprawia, że niektóre zwierzęta osiągają znacznie mniejsze rozmiary niż ich krewniacy w sąsiednim Morzu Północnym. Długość muszli **omulka jadalnego** z Morza Północnego (a) dochodzi do 12 cm, podczas gdy w naszej części Bałtyku nie przekracza 5 cm (b). Podobnie mniejsze muszle mają inne mięczaki bałtyckie, na przykład **sercówka bałtycka** (c i d).

Czasami na muszlach występują wapienne "narośla". Są to domki **pąkli** (*Balanus improvisus*), jedynych skorupiaków prowadzących osiadły tryb życia. Występują one gromadnie na wszelkiego rodzaju przedmiotach znajdujących się w wodzie na głębokości do 50 m. Ich skorupka składa się z podstawy przyrośniętej do podłoża, sześciu nieruchomo połączonych płytek bocznych oraz rozsuwanego na boki dwuczęściowego wieczka. Osiąga ona wysokość około 15 mm.

Państwowy Instytut Geologiczny
Państwowy Instytut Badawczy
Oddział Geologii Morza
80-328 Gdańsk, ul. Kościarska 5
www.pgi.gov.pl

zdjęcia z kolekcji Oddziału Geologii Morza
Państwowego Instytutu Geologicznego
w Gdańsku

opracowanie i przygotowanie:
J. Krzyżmińska, D. Koszka-Maróń,
G. Miotk-Szpiganowicz

fot. D. Koszka-Maróń
Gdańsk 2009

MUSZLE POLSKICH PLAŻ

OMUŁEK
MYTILUS

JADALNY
EDULIS

MAŁGIEW PIASKOŁĄZ
MYA ARENARIA

PAKLE
BALANUS IMPROVISUS

SERCÓWKA BAŁTYCKA
CERASTODERMA GLAUCUM

ROGOWIEC BAŁTYCKI
MACOMA BALTHICA

ZAWÓJKA
VALVATA

POSPOLITA
PISCINALIS

ŻYWORODKA RZECZNA
VIVIPARUS VIVIPARUS

RACICZNIKA ZMIENNA
DREISSENA POLYMORPHA

SKÓJKA MALARZY
UNIO PICTORUM

